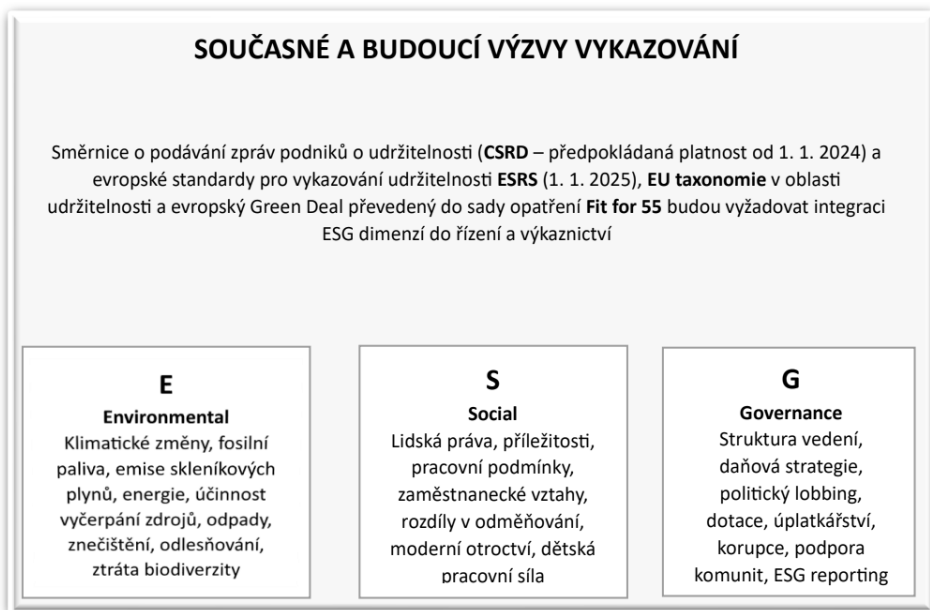

9 RIZIKA A PŘÍLEŽITOSTI PODNIKŮ V OBLASTI ESG

Je nezbytné si uvědomit obrovský rozsah oblastí, které jsou zasaženy problematikou ESG. Je to prolnutí oblasti životního prostředí, společnosti a odpovědného řízení. Proto se také možná rizika označují jako **transverzální**, což znamená, že se projevují přes dílčí faktory, které působí jak na finanční, tak na nefinanční rizika.

Obrázek č. 11: Rozsah hlavních rizik a příležitostí

Zdroj: vlastní práce

Vývoj v oblasti ESG je v současnosti zejména v Evropě nesmírně rychlý, návrhy se prolínají, schvalují na různých úrovních a je nezbytné, aby uživatelé informací si byli vědomi, že splnění cílů je záležitostí dlouhodobou, přesto, že denně čteme

a vidíme informace o neudržitelnosti. Snaha snížit oteplování planety, snížit emise skleníkových plynů, udržet na planetě dostatek pitné vody, vyprodukovat dostatek alespoň základních potravin, a přitom je bezemisně distribuovat do všech koutů zeměkoule zní jako utopie. Více než 8 miliard obyvatel totiž není schopno uvažovat celospolečensky, seznámit se s mega rozsahem dat, vytěžit z nich alespoň částečně informace, kterým porozumí, podle kterých budou chtít postupovat, řídit se jimi a naplňovat stanovené cíle.

Na Šumpersku míří z místa zimního odpočinku na jedné straně Valšovského žlebu, kde byla nakladena vajíčka ve Valšovském rybníku, přes silničku žáby. Aby unikly záhubě, dvakrát až třikrát denně je přenášejí ekologové a dobrovolníci přes nebezpečnou vozovku. Na Ukrajině již více než dva roky probíhá válka, která je **ekologickou katastrofou**. Ředitel České informační agentury životního prostředí Miroslav Havránek je přesvědčen, že ohromnou uhlíkovou zátěž konfliktu jen těžko bude vyvažovat urychlená průmyslová transformace EU, která se právě rozběhla. Každá válka je spojená s fyzickou destrukcí a kontaminací. Lze si lehce představit, že každý dělostřelecký granát kromě materiálů obsahuje i energii. Ta má v momentě dopadu schopnost měnit prostředí a ničit živou i neživou sílu nepřítele, ale i životní prostředí všude okolo. Granátů jsou denně vystřeleny desítky tisíc, znamená to, že za každých 14 dní se jedná o energii jedné jaderné bomby hirošimského typu. Když granát dopadne do lesa, s velkou pravděpodobností začnou hořet lesy, energie zabije lidi a vše živé. Dopad granátu na městské obydlené aglomerace má důsledky děsivější včetně vysoké zátěže ze zplodin.

Přes všechna rizika, která s sebou život lidí na této planetě přináší, je nutné vynaložit úsilí a snažit se plány a úsilí ESG plnit. Mezi výzvy patří **Fit for 55**. Jedná se o strategický balíček Evropské unie, který je určený ke **snížení emisí skleníkových plynů EU o 55 % do roku 2030**.

9.1 Environmentální oblast

Znečišťování přírody, ovzduší, hromadění odpadu, úbytky lesů a pralesů, orné půdy, tání ledovců, prudké změny počasí, teploty ovzduší, orkány, bouře, sucha, viditelná uhlíková stopa zásadním způsobem narušuje životní prostředí.

Riziko vysoké uhlíkové stopy je významné již řadu let. Současné závazky z **Pařížské dohody** vyjádřily jednotlivé signatářské země. Česká republika mírně zaostává ve snaze, aby došlo v roce 2030 ke snížení emisí o 30 %, do roku 2050 k uhlíkové neutralitě. Vláda ČR má za úkol předložit vyhodnocení a aktualizaci Politiky ochrany klimatu v ČR do 31. prosince 2023.

Dopady souhrnu faktorů na životní prostředí jsou výrazné. V roce 2022 museli ve Francii odstavit jaderné elektrárny, neboť byl nedostatek vody na chlazení reaktorů. V Německu se projevila nízká hladina řek tak, že bylo nutné zastavit lodní dopravu uhlí. Většina evropských států se týká dopad vln veder, které vedou stavební

CO JE FIT FOR 55

Soubor opatření pro přípravu dosažení 55% snížení emisí a současně zajištění spravedlivé transformace v celém hospodářství, společnosti i průmyslu.

ŠIRŠÍ KONTEXT FIT FOR 55

- 2019 **Zelená dohoda pro Evropu**
Evropská unie se hlásí k cíli klimatické neutrality do roku 2050.
- 2020–2021 **Evropský klimatický zákon**
Evropský parlament a členské státy schvalují právní závaznost klimatické neutrality do roku 2050.
Evropští lídři schvalují návrh Komise na průběžný cíl snížit emise o 55 % do roku 2030 (oproti roku 1990).
- 2021 **Fit for 55**
Evropská komise vytváří návrh souboru opatření, která by měla zajistit snížení emisí o 55 % do roku 2030.

PRINCIPY FIT FOR 55

Přiměřenost a účinnost opatření

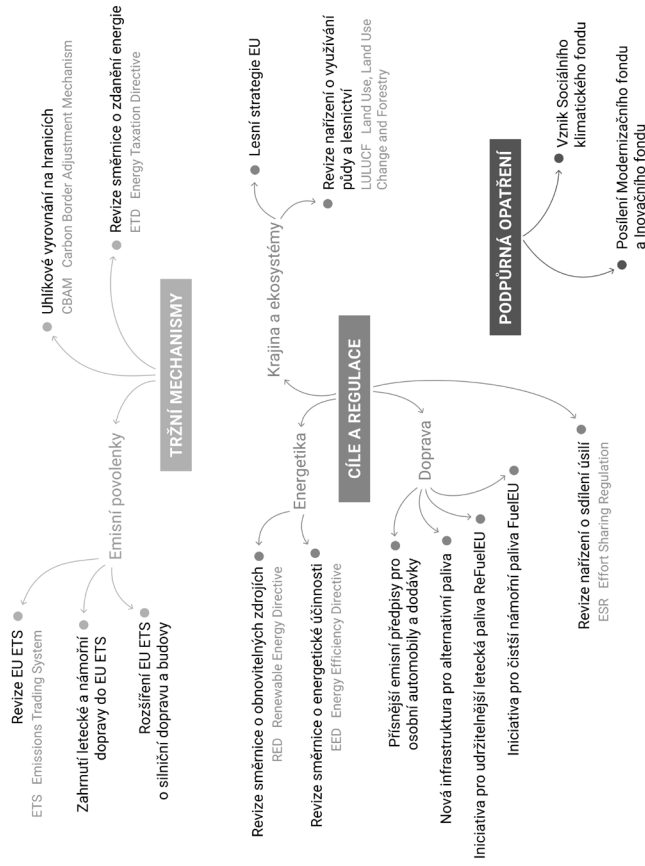
Široké využití tržních mechanismů a doplnění netržními opatřeními tam, kde by trh nefungoval efektivně.

Znečišťovatel platí

Pokud firmy nesou náklady spojené s dopadem svých emisí, jsou motivovány k zavádění čistších technologií.

Solidarita

Cílená a systematická podpora pro skupiny obyvatel, které mohou být opatřeními neúměrně zasázeny.

podniky, ale i další podniky (dopravci, městská hromadná doprava, údržba zeleně, silničáři) k omezování práce ve dnech, kdy se teplota dostává přes 35 °C. Zaměstnavatelé musejí chránit zaměstnance před možnými zdravotními problémy.

K 30. červnu 2023 bylo letos vypuštěno do ovzduší více než 20 miliard tun oxidu uhličitého, bylo odlesněno 3 200 000 ha plochy, v důsledku eroze ubylo 4 328 115 ha půdy, přibýlo 3 015 000 ha pouští.

Univerzálním měřítkem dopadu lidské činnosti na životní prostředí a zejména na klimatické změny je **uhlíková stopa**. Výchozím bodem výpočtu uhlíkové stopy je analýza spotřeby energie nebo materiálu pro danou jednotku. Dalším krokem je přepočítání energie na ekvivalentní množství skleníkových plynů. Následně se za pomoci emisních faktorů skleníkové plyny přepočtou na odpovídající množství oxidu uhličitého. Uhlíková stopa se pro možnost souměřitelnosti vyjadřuje ekvivalentem oxidu uhličitého (CO₂), udává se v hmotnostních jednotkách (gramy, kilogramy, tuny).

Uhlíková stopa přímá (primární) udává množství emisí CO₂, které se uvolní spalováním fosilních paliv včetně dopravy a spotřeby energie domácnostmi; tyto činnosti lze přímo kontrolovat.

Uhlíková stopa nepřímá (sekundární) udává množství emisí CO₂ uvolněných v průběhu životního cyklu výrobků, které se používají, a to od jejich výroby až po jejich případnou likvidaci.

Uhlíková stopa se počítá na různých úrovních:

- globální emise skleníkových plynů,
- uhlíková stopa určitého státu,
- uhlíková stopa určitého regionu,
- uhlíková stopa určitého města,
- uhlíková stopa určitého podniku,
- uhlíková stopa určitého výrobku,
- uhlíková stopa určité služby,
- uhlíková stopa člověka.

Při přepočtu skleníkových plynů na oxid uhličitý se používá potenciál globálního oteplování (Global Warming Potential – GWP). GWP postihuje příspěvek daného plynu ke globálnímu oteplování.

CO₂ oxid uhličitý jako základní jednotka má hodnotu GWP = 1

CH₄ metan má GWP = 4

Metan setrvává v atmosféře 100 let = 28

Jedna tuna uvolněného CO₂ má na klima stejný vliv jako 28x menší množství metanu (36 kg)

Tabulka č. 8: Hodnoty GWP u nevýznamnějších skleníkových plynů

Značka	Skleníkový plyn	GWP	Reference
CO ₂	oxid uhličitý	1	ICCP Fifth Assessment Report (ARS – 100 let)
CH ₄	metan uhličitý	28	ICCP Fifth Assessment Report (ARS – 100 let)
N ₂ O	oxid dusný	265	ICCP Fifth Assessment Report (ARS – 100 let)
HFC	fluorované uhlovodíky	100–14 800	ICCP Fifth Assessment Report (ARS – 100 let)
PFC	perfluoruhlovodíky	6 000–17 000	ICCP Fifth Assessment Report (ARS – 100 let)
NF ₃	fluorid dusitý	16 100	ICCP Fifth Assessment Report (ARS – 100 let)
SF ₆	fluorid sírový	23 500	ICCP Fifth Assessment Report (ARS – 100 let)

Zdroj: www.ipcc.ch (2013), Mezinárodní panel pro změnu klimatu

Kalkulačku uhlíkové stopy výhradně pro podmínky České republiky lze najít na <https://uhlikovastopa.cz/kalkulacka>.

Tabulka č. 9: Emisní faktory pro zdroj energie

Zdroje energie/palivo	Výhřevnost TJ/kt	CO ₂ e EF tCO ₂ /TJ	CO ₂ e EF tCO ₂ /GWh	CO ₂ e EF kgCO ₂ /1000 Kč
Zemní plyn (aCNG) (TJ/mil. m ³)	34,575	55,42	198	151
Propan-butan (LPG)	45,945	65,86	223	137
Černé uhlí	21,990	92,44	320	377
Hnědé uhlí a lignit	11,979	99,24	342	428
Biomasa (dřevo) – místní a regionální	14,230	0,00	0	0

Zdroj: Czech Hydrometeorological Institute (2016)

Výpočet aktuální hodnoty emisního faktoru CO₂ z výroby elektřiny v České republice je postaven na následující metodice:

Primární energie fosilních paliv v daném roce, které představují vstup na výrobu elektřiny (podle jednotlivých paliv) se vynásobí specifickými emisními faktory pro daná paliva, případně pro paliva příbuzná. Výsledná hodnota se dělí celkovou hroubou výrobou elektřiny v ČR.

Emisní faktory CO₂ ze spalování fosilních paliv vycházejí ve výpočtu z metodiky IPCC 2006 a národních emisních faktorů.

Ve výpočtu jsou OZE uvažovány jako **CO₂ neutrální, tedy s nulovými emisemi**. Jedná se o výpočet na základě podkladových dat Souhrnné energetické bilance ČR za rok 2020.

IPCC je mezivládní panel pro změnu klimatu, je orgánem pro hodnocení vědy, která souvisí se změnou klimatu. Přípravuje komplexní hodnotící zprávy o stavu vědeckých, technických a socioekonomických poznatků o změně klimatu, jejich

dopadech a budoucích rizicích a možnostech snížení rychlosti, s jakou změna klimatu probíhá. Vypracovává také zvláštní zprávy o tématech, na kterých se dohodly vlády členských států, a také zprávy o **metodice**, které poskytují pokyny pro **přípravu inventur** skleníkových plynů.

Obnovitelné zdroje energie (OZE) se v lidském časovém měřítku přirozeně obnovují. Patří mezi ně zdroje uhlíkově neutrální, jako jsou slunečné záření, vítr, déšť, příliv, vlny a geotermální teplo.

Hlavním cílem je nahradit využívání fosilních (neobnovitelných) zdrojů, především uhlí, ropy a zemního plynu zdroji obnovitelnými.

Hodnoty emisního faktoru CO₂ elektřiny vypočítané na základě metodiky IPCC 2006 nejsou shodné s metodikou uvedenou ve vyhlášce č. 140/2021 Sb., o energetickém auditu, ve znění pozdějších předpisů, která spolu s vyhláškou č. 141/2021, o energetickém posudku, ve znění pozdějších předpisů, nahradila vyhlášku č. 480/2000 Sb. Tato vyhláška uvádí hodnoty emisního faktoru CO₂ pro účely provozování státní politiky a vztahuje se na výrobu elektřiny z fosilních zdrojů.

Následující tabulka uvádí data, která lze využít pouze pro informativní účely (sledování reálné uhlíkové stopy podniků, které odebírají elektřinu z veřejné sítě; sledování informací prodejců elektřiny, kteří ji nakupují na volném trhu).

Tabulka č. 10: Emisní faktor CO₂ z výroby elektřiny

Rok	t CO ₂ /MWh	Rok	t CO ₂ /MWh
1990	0,731*	2015	0,493
2000	0,709*	2016	0,499
2010	0,554	2017	0,472
2011	0,541	2018	0,466
2012	0,506	2019	0,428
2013	0,477	2020	0,384
2014	0,480	2021	0,390

**hodnota je odhadnuta na základě průměrných konverzních faktorů*

Zdroj: MPO ČR, BUFKA, Aleš (2022)

Podle směrnice je nutné v oblasti environmentální při vykazování informací o **změnách klimatu** v nezbytném rozsahu vykazovat hlavní rizika pro vývoj, výkonnost a postavení podniku. Odkazy na rizika je třeba chápat tak, že odráží jak riziko negativních dopadů na podnik, tak i riziko negativních dopadů podniku na klima (viz obrázek č. 8). Oba druhy rizika, tj. rizika negativních dopadů na podnik a rizika negativních dopadů na klima, mohou být vyvolány činností podniku a mohou nastat v rámci celého hodnotového řetězce (jak v předcházející části v dodavatelském řetězci, tak v části navazující).

Příklady rizik negativních dopadů na klima

- Průmyslový výrobní podnik vypouští do ovzduší skleníkové plyny.
- Energie, kterou podnik nakupuje ke své výrobě, je vyrobena z fosilních paliv.
- Materiál na výrobu výrobků (traktorů) je nakupován od dodavatele, který používá při výrobě fosilní paliva (emise skleníkových plynů v předcházející části hodnotitelného řetězce).
- Vyráběný výrobek v podniku vyžaduje ke svému užívání spotřebu fosilních paliv (traktor jezdící na naftu).

S obdobnými problémy se lze setkat ve většině výrobních podniků, ať již se jedná o zpracování dřeva (dřevozpracující průmysl), zemědělských produktů (potravinářský průmysl, živočišná výroba v zemědělství, oděvní průmysl). Zároveň tyto podniky mohou přímo nebo nepřímo působit na změnu ve využívání půdy (stavba skladů a výrobních hal na „zelené louce“, kácení lesů, jejich znehodnocování) a s tím související emise skleníkových plynů.

” Ministerstvo životního prostředí zveřejnilo 3. dubna 2023 na svém webu informační článek týkající se konce obřích logistických a nákupních center na nejkvalitnější zemědělské půdě. „Česko potřebuje posílit ochranu zemědělské půdy, a to včetně její schopnosti uchovávat vodu a živiny. Ministerstvo životního prostředí proto v souladu s programovým prohlášením vlády představuje novelu zákona o ochraně zemědělského půdního fondu. Nově dochází ke zdůraznění ochrany nejkvalitnější zemědělské půdy před záboru pro plošné rozsáhlé záměry obchodu, skladování či fotovoltaických elektráren. Půda je cenná nejen pro úrodu, kterou poskytuje, ale též i pro své mimoprodukční funkce. Krajinné prvky jako skupina dřevin, stromořadí nebo mokřady se proto stanou nově součástí zemědělské půdy. Zároveň vznikne prostor pro rozvoj agrovoltaiky na chmelnicích, vinnicích a ovocných sadech, což umožní zachovat schopnost potravinové soběstačnosti při současné podpoře energetické nezávislosti farem.“

Příklady rizik negativních dopadů na podnik

Rizika, která ohrožují finanční výkonnost podniku a jsou spojena se změnou klimatu, lze rozdělit na:

- **Rizika přechodu** – vyplývají z přechodu k nízkouhlíkové ekonomice, která je odolná vůči změně klimatu. Tato rizika lze více analyzovat:
 - Rizika, která souvisejí s politikou, například v důsledku požadavků na energetickou účinnost, mechanismů stanovení cen uhlíku, které zvyšují cenu fosilních paliv, nebo s podporou udržitelného využívání půdy.
 - Právní rizika, například riziko soudních sporů z důvodu neodstranění nepříznivých dopadů na klima nebo nesnížení těchto dopadů na minimum či z důvodu nepřizpůsobení se změně klimatu.
 - Technologická rizika, například pokud technologie s méně škodlivým dopadem na klima nahrazuje technologii, která poškozují klima ve větší míře.

- Tržní rizika, například pokud se preference spotřebitelů a obchodních zákazníků přeorientují na výrobky a služby, které jsou pro klima méně škodlivé.
- Rizika související s dobrou pověstí, například potíže s přilákáním a udržením zákazníků, zaměstnanců, obchodních partnerů a investorů, pokud se o podniku říká, že poškozují klima.
- **Fyzická rizika** – vyplývají z fyzických účinků změny klimatu. Při jejich analýze vznikají:
 - Akutní fyzická rizika, která vyplývají z konkrétních událostí, především z povětrnostních jevů, jako jsou bouře, povodně, požáry nebo vlny veder, které mohou poškodit výrobní zařízení a narušit hodnotové řetězce.
 - Chronická fyzická rizika, která vyplývají z dlouhodobějších klimatických změn, například z teplotních změn, zvyšování hladin moří, snížení dostupnosti vody, ztrát biologických rozmanitostí a změn v produktivitě půdy.

Podniky, které mají větší negativní dopad na klima, jsou více vystaveny rizikům přechodu. Mezi výší dopadu podniku na klima a fyzickým rizikem není přímá souvislost.

V **environmentální oblasti** při vytváření struktury informací je nutné vycházet z toho, na čem je činnost podniku závislá. Pokud je podnik závislý na **přírodním kapitálu**, pak vzhledem k **rizikům**, která navazují na přírodní kapitál, mezi informace, které budou součástí zprávy, patří informace o důsledcích, které souvisejí se změnou klimatu. Takovýto podnik musí pečlivě zvážít souvislosti s přírodním kapitálem, jako je voda, biologická rozmanitost, produktivita půdy. Informace budou zřejmě kvalitativní, mohou být doplňovány informacemi kvantitativními, je nezbytné souvislosti se změnou klimatu a jejím dopadem na podnik v nejbližší budoucnosti vysvětlit.

Podniky, které nabízejí výrobky a služby, které naopak přispívají ke zmírňování změny klimatu nebo k adaptaci na ni, mohou rizika související se změnou klimatu proměnit na **příležitosti**. Adaptace na změnu klimatu znamená předvídat nepříznivé účinky změny klimatu a přijímat vhodná opatření, jejichž cílem je zabránit škodám z důvodu změny klimatu, nebo alespoň takové škody minimalizovat.

Jako podnikatelskou příležitost související se změnou klimatu lze uvést například:

- nové technologie pro účinnější využívání omezených vodních zdrojů nebo nových protipovodňových hrází;
- snížení nebo prevenci emisí skleníkových plynů díky výrobě energií z obnovitelných zdrojů nebo vývoj energeticky účinnějších budov a dopravních systémů.

Identifikovat a klasifikovat příležitosti, které souvisejí se změnou klimatu, je cílem **taxonomie udržitelných ekonomických činností**, kterou navrhla Komise EU v rámci akčního plánu pro financování udržitelného růstu.